



İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA

COVID 19 Küresel Salgın Sonrası Üniversitemiz için Çalışma Rehberi

15.06.2020

Hazırlayanlar

Prof. Dr. M. Sarper Erdoğan (İSG Koordinatörü-Halk Sağlığı AD öğr. üyesi)

Dr. Abdulkerim UYGUR (Halk Sağlığı AD Uzmanlık öğrencisi)

Dr. Beril KARA (Halk Sağlığı AD Uzmanlık öğrencisi)

Dr. Betül Zehra PİRDAL (Halk Sağlığı AD Uzmanlık öğrencisi)

İÇİNDEKİLER

Normalleşme Dönemi

Ortak alanlarda alınacak önlemler

1. Bekleme alanları
2. Havalandırma ve İklimlendirme Sistemleri
3. Temizlik, Dezenfeksiyon ve Atıklar
4. Ofisler
5. Toplantılar ve Eğitimler
6. Yemekhane/Kafeterya
7. Kütüphane
8. Personel Servis alanları
9. Soyunma Odaları
10. Spor salonları
11. Yurtlar
12. Kreşler
13. Laboratuvarlar
14. Veteriner Fakültesi, Veteriner hekimler için önlemler

Covid-19 pozitif personel varlığında yapılacaklar

EK-1

Kaynakça

Normalleşme Süreci

COVID-19 salgınında pandemi kontrol altına alınmış ancak risk tam olarak ortadan kalkmadığından aşamalı bir şekilde normal yaşama dönüş planlanmıştır. Bu yeni dönemde toplumda ve kurum/kuruluşlarda belirlenen şartlara uyularak normalleşme süreci adımları uygulanmalıdır. Geri dönüş süreci iyi yönetilip uygulanmadığı takdirde halk sağlığını tehdit eden yeni dalgalar görülme olasılığı vardır.

Kurumumuzda da yeniden normalleşme sürecine girilmesi ile ortak alanlarda uyulması gereken kurallar Sağlık Bakanlığı'nın ve diğer yetkili kuruluşların önerileri doğrultusunda planlanmış olup tüm çalışanlarımızın bu konuya gereken hassasiyeti göstermesi beklenmektedir. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi ve Kardiyoloji Enstitüsü özel koşulları nedeniyle kılavuzun kapsamı dışında bırakılmıştır. Adı geçen birimlerimizde normalleşme sürecine geçişte uyulacak kurallar için Tıp Fakültesi Bilim Kurulu bir çalışma yapacaktır.

Kılavuzda, bu süreçte dikkat edilmesi gereken kurallar ortamların özelliklerine göre ayrılarak belirtilmiştir.

Bireylerin Her Ortamda Dikkat Etmesi Gereken Ana Kurallar

- Tıbbi maske kullanılmalıdır. Maske nemlendikçe ve süresi geçtiğinde değiştirilmeli, dış yüzü ile temas edilmemeli, takmadan ve çıkarmadan önce el hijyeni sağlanarak, çıkarırken iplerinden tutularak çıkartılmalıdır.
- Sosyal mesafe korunmalıdır. Sosyal mesafe olarak en az 1 metre (tercihen 2 metre) mesafesine dikkat edilmelidir.
- Eller sık sık yıkanmalıdır. El hijyeni su ve sabun ile en az 20 sn. olacak şekilde yapılmalı, su ve sabun olmadığı takdirde %70 alkol içeren el antiseptikleri kullanılmalıdır. Ellerde görünür kir olduğu zaman antiseptik yerine mutlaka su ve sabun ile temizlik sağlanmalıdır.
- Ellerin yüze (özellikle ağız, burun ve göze) temasından kaçınılmalıdır.

Üniversitemizde Normalleşme Sürecinde Ortak Alanlarda Alınması Gereken Önlemler

1. Bekleme Alanları ve Genel Alanlar

Bekleme alanları ile genel alanlar farklı birimlerden birden çok kişinin ve dışarıdan gelen ziyaretçilerin aynı anda bulunma ihtimalinin olduğu, insan sirkülasyonunun gün içinde sürekli olarak gerçekleştiği alanlar olduğundan belirlenen kurallara uyulması ve denetlenmesi COVID-19 enfeksiyonu riskini azaltmada oldukça önemlidir. Bu alanlarda uyulması gereken kurallar aşağıda belirtilmiştir:

- Sosyal mesafe kuralının uygulanmasını sağlamak amacıyla genel alanlarda, asansörlerde dikkat edilmesi gereken mesafeyi (1 metre tercihen 2 metre) belirten uygun işaretlemeler yapılmalıdır.
- Genel alanlar ve bekleme salonlarındaki koltuklar arasındaki mesafe en az bir metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) işaretlenmelidir. Bu kurala uyulmasını kolaylaştırmak amacıyla gerektiği takdirde koltuk sayısı azaltılmalıdır.
- Asansör kapılarına sosyal mesafe kuralına uygun olarak binebilecek kişi sayısı belirlenmeli ve asılmalıdır. Kişilerin durması gereken alanlar için yerlerde işaretleme yapılmalıdır.
- Genel alanlarda, asansörlerde, bekleme salonlarında görünür yerlere el dezenfektanı konulmalıdır.
- Normal ve yürüyen merdivenlerin başlangıç kısımlarına kişiler arası en az 3 basamak mesafe bırakılması gerektiğini belirten uyarılar konulmalıdır.

2. Havalandırma ve İklimlendirme Sistemleri

Havalandırma sistemleri enfeksiyon yayma açısından risk teşkil edebileceğinden önem arz eder. Kapalı ortamlarda insanlar gereken tüm önlemleri alsalar bile havalandırma sistemleri risk yaratabilir. Bu nedenle bu sistemlerle ilgili aşağıda belirtilen kurallara dikkat edilmesi oldukça önemlidir.

- Tüm alanlardaki sistemler gözden geçirilerek düzenli bakımları yapılmalıdır.
- Pandemi sürecinde kapalı olan birimlerdeki havalandırmalar yeniden çalıştırıldığı takdirde bakımı yapılarak etkinliği değerlendirilmelidir.
- Bu dönemde merkezi havalandırma sistemleri kullanılmalı ve bu sistemlerdeki temiz hava dışarıdan alınmalıdır.
- Salon tipi klimalar ve vantilatörler enfeksiyonu yayma risklerinden dolayı çalıştırılmamalıdır.
- Ortamda pencere varsa sık sık açılarak mekanın havalanması sağlanmalıdır.
- Havalandırma sistemlerindeki filtreler düzenli olarak kontrol edilerek gerektiği takdirde değiştirilmelidir. Filtre değiştirme işlemi aerosol açığa çıkarma riski taşıdığından işlemi gerçekleştiren personel N95/FF2 maske, yüz siperliği ve eldiven takmalıdır. Çıkartılan filtre tıbbi atık kutusuna atılarak uzaklaştırılmalıdır.

3. Temizlik, Dezenfeksiyon ve Atıklar

Temizlik, dezenfeksiyon ve atıkların yönetimi tüm enfeksiyonlarda olduğu gibi SARS-CoV2 enfeksiyonu ile mücadelede de en önemli adımlardan biridir. Virüs içeren materyallerin uzaklaştırılıp sağlıklı insanlara geçişinin engellenmesi aşağıda belirtilen adımlara uyularak gerçekleştirilebilir.

- Kullanılan kapalı alanlar (eğitim salonları, ofisler ve diğer birimler) su ve deterjan kullanılarak temiz alandan kirli alana doğru her gün düzenli olarak temizlenmelidir.
- Süpürme işlemi toz çıkarması nedeniyle risk oluşturduğundan tercih edilmemelidir.
- Özellikle sık temas edilen yüzeyler olan telefonlar, kapı kolları, dolap kulpları ve masa gibi yerlerin temizliğine özellikle dikkat edilmelidir. Buralarda su ve deterjan ile temizlik yapıldıktan sonra 1/100 oranında sulandırılan (5 litre su içerisine yarım çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) kullanılarak dezenfeksiyon sağlanabilir.
- Klor bileşikleri korozyona sebep olabildiğinden dayanıklı yüzeylerde tercih edilmelidir. Klavyeler, telefon ve diğer cihazlar klor bileşikleri yerine %70'lik alkol ile silinerek dezenfekte edilmelidir.
- Asansörler günde en az 3 defa temizlenmeli, el teması olan tuşlar ve asansör kapıları sık sık dezenfekte edilmelidir.
- Üniversite içerisine, tıbbi atıkların uzaklaştırılması için her kata kapaklı ve el teması gerektirmeyen tıbbi atık kutularından konulmalıdır. Hangi atıkların atılacağını belirten afişler kutunun bulunduğu yere asılmalıdır.
- Tuvalet ve lavabo temizlikleri sık sık yapılarak, temizleme zamanları kaydedilmelidir. Tuvaletlerin dezenfekte edilmesi amacıyla 1/10 sulandırılan çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) kullanılmalıdır.
- Tuvaletlerde el kurutma cihazları kullanılmamalı bunun yerine ellerin kurulması tek kullanımlık kâğıt havlu ile gerçekleştirilmelidir. Tuvaletlerin (özellikle pisuvarların) bir boşluk bırakılarak kullanılması için gerekli işaretlemeler yapılmalıdır.
- Temizliği yapan personelin tıbbi maske ve eldiven takması sağlanmalıdır.
- Halı gibi yüzeyler toz kaldırmadan makinede yıkanabilir. Halılar ve koltuk yüzeylerinin temizlenmesinde tercih edilmesi gereken yöntemler su ve deterjanla silme veya sıcak buhar uygulanması olmalıdır.
- Tekstil ürünlerini silkelemekten kaçınılmalı makinede normal deterjanlar ile 60-90°C'de yıkayarak temizlikleri sağlanmalıdır.
- Dış ortamların, yolların, sokakların dezenfeksiyonunun yapılmasına gerek yoktur. Buralarda temizliği su ve deterjanla yapmak yeterli olacaktır.
- Genel olarak temizlik ve dezenfeksiyon işlemlerinde yüksek basınçlı su, kimyasal püskürtme ve kuru süpürme gibi işlemler aerosol oluşumuna sebep olduğundan uygulanmamalıdır.
- Dezenfektanlar fazla kullanıldığında hem kişiler hem de çevre için toksik olabileceğinden gereksiz yere kullanılmamalıdır.

4. Ofisler

Kapalı alanlar COVID-19 enfeksiyonunun yayılması açısından riskli olduğundan bu alanlarda salgın yayılımını engellemeye yönelik önlemlere özellikle dikkat edilmelidir. Kimi zaman birden çok kişinin beraber tüm günü geçirerek çalıştığı bu ortamlarda aşağıda belirtilen kurallara uyularak enfeksiyon riski minimize edilebilir.

- Her çalışma odası ve ofiste COVID-19 için kişilerin uyması gereken kuralları (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe gibi) belirten afişler asılmalı ve çalışanların kullanması için uygun yerlere el antiseptiği yerleştirilmelidir.
- Tüm çalışanlar COVID-19 salgını ile ilgili bilgilendirilmelidir.
- Bütün çalışanlar kapalı alanlarda bez maske takmalıdır. Maske nemlendikçe veya kullanım süresi aşıldığında değiştirilmelidir.
- İş yerindeki çalışanlar ve gelen ziyaretçiler arasında en az 1 metre (3-4 adım) mesafe olmalıdır. Dinlenme alanlarında da kişiler bu mesafeyi korumalı ve maske takmaya devam etmelidir.
- Yemek yeme/içme sırasında maske çıkarılması gerektiğinden ofislerdeki yemek yeme alanlarında aynı anda birden fazla kişinin bulunmaması sağlanmalıdır.
- İş yerine misafir kabul edilmemeli, gelen ziyaretçiler sırayla alınarak maskesi olmayanların üniversiteye girişine izin verilmemelidir.
- Gelen kişilere su haricinde bir şey ikram edilmemelidir.

Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- Semptomu (ateş, burun akıntısı, öksürük, nefes darlığı) olan personelimiz çalıştırılmamalıdır. Personelimizin çalışırken bu semptomları gelişirse sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- Personellerimizin tümü çalışırken kuralına uygun maske takmalıdır.
- Maske nemlendikçe veya kirlendikçe değiştirilmelidir. Maske değiştirilirken önce ve sonrasında el antiseptiği ile en hijyeni sağlanmalıdır.
- Mesainin başlangıcı, bitişi ve gün içinde ellerin sabunla yıkanması konusunda personel bilgilendirilmeli ve uyarılmalıdır.
- El hijyeni için, su ve sabunla eller en az 20 saniye yıkanmalıdır. Su ve sabun yoksa alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Eldiven kullanımı el temizliği yerine geçmez. Eldiven kullanımı gerektiren bir iş yapılmıyorsa, eldiven COVID-19 korunmak amacıyla kullanılmamalıdır. Eldiven kullanımı güven oluşturarak gün içinde el yıkama sayısını azaltabilir ve ellerle bulaşmayı artırabilir.

5. Toplantılar ve Eğitimler

COVID-19 enfeksiyonu damlacık ve aerosol yoluyla bulaştığı için kapalı ortamda yapılan toplantılar ve eğitimler katılımcıları için risk oluşturmaktadır. Bu sebeple aşağıdaki önerilere uyulması gerekmektedir.

- Uzaktan eğitim, telekonferans gibi uygulamalar ile toplantı ve eğitimlerin yapılması sağlanmalıdır.
- Toplantı ve eğitimler toplantı salonunda yapılması gerekiyorsa, iyi havalandırılan salonlarda, sosyal mesafe kuralları ile uzun sürmeyecek şekilde planlanmalıdır.
- Toplantıdan sonra özellikle sık temas edilen yüzey ve alanların uygun temizliği/dezenfeksiyonu yapılmalı ve salonun havalandırılması sağlanmalıdır.

6. Yemekhane/Kafeteryalar

Yemekhane ve kafeteryalar kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle yemekhanelerde, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

- Yemekhane girişlerinde el hijyenini sağlamak için lavabo ve el antiseptiği olmalıdır.
- Yemekhane bekleme alanları için güvenlik şeritleri 1 metre aralıklarla yerleştirilmelidir.
- Masalar ve sandalyeler arasında en az 1 metre (tercihen 2 metre) mesafe kalacak şekilde yerleştirme yapılmalıdır.
- Masa 4 kişilik ise tercihen 1 kişi, 2 kişi oturacaksa sandalyeler çapraz şekilde yerleştirilmelidir.
- Olası bulaşmayı en aza indirmek için, yemek saatleri gruplara göre belirlenmelidir. Aynı yerde/birimlerde çalışan kişilerin mümkünse aynı masada aynı kişilerle yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay/kahve aralarında da bu kurallara özen gösterilmelidir.
- Ortak kullanılan eşyalar (çatal, kaşık gibi) her kullanımdan sonra su ve deterjanla yıkanmalı ve kullanıma kadar temiz bir ortamda bulundurulmalıdır.
- Yemek ve içecekler mümkünse tek kullanımlık kaplarda verilmelidir.
- Mümkünse yiyecek ve içecekler kumanya şeklinde servis edilmelidir.
- Yiyecekler açık büfe olarak servis edilmemelidir.
- Açıkta baharat, kürdan, tuz, ekmeğin üzerinde bulundurulmamalıdır.
- Yemekhane çalışan personel tıbbi maske ve bone kullanmalıdır. Eldiven kullanması gereksiz güven oluşturacağından kullanılmamalı ancak el yıkama sıklıkla sağlanmalıdır.
- Malzeme alım mümkün olan en az sayıya indirilmelidir.

7. Kütüphaneler

Kütüphaneler kapalı ortam olması sebebiyle çalışanlar ve ziyaretçilerine COVID-19 enfeksiyonu bulaşması riskini artırabilirler. Bu sebeple COVID-19 kapsamında kütüphanelerde aşağıda belirtilen kurallara uyulmalıdır. COVID-19 önlemleri ile el yıkama, maske kullanımı ve kütüphanenin içinde uyulması gereken kurallar gibi ilgili afişler kütüphane girişine asılmalıdır.

- Kütüphaneye girerken ve çıkarken en az 1 metre olacak şekilde sosyal mesafeye uyulmalı, içeriye sıraya girilmeli ve beklenilecek alanlar arada en az 1 metre aralıklarla işaretlenmelidir.
- Kütüphanelerin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Kütüphaneye girerken maske takılmalı, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- Kütüphane girişinde maske ve mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- Kütüphane kullanıcılarının giriş ve çıkış saatleri kaydedilmelidir.
- Okuma salonlarında sosyal mesafe kurallarına göre oturma alanları belirlenmeli, personel ve ziyaretçi planlaması bu alanlara göre düzenlenmeli ve içeriye alınması gereken kişi sayısı oturma alanlarına göre belirlenmelidir. Oturma alan kapasitesinin %50'si geçilmemelidir.
- Kütüphanelerde sandalyeler sosyal mesafeye uygun olacak şekilde (en az 1 metre) azaltılmalıdır. Oturma alanlarında sandalyeler yüz yüze konumlandırılmamalı, çapraz oturma düzeni oluşturulmalıdır.
- Sık temas edilen yüzey ve alanların uygun temizliği/dezenfeksiyonu yapılmalı ve dokunulduğunda el antiseptiği ile el hijyeni sağlanmalıdır.
- Kütüphane kullanıcıları ile çalışanlar arasında kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- Kütüphane içinde okuma, çalışma ve oturma alanlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
- Kütüphane girişinde görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde semptomu (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı) olan kullanıcıların kütüphaneye girmemeleri uyarısı bulunmalıdır.

8. Personel Servis Araçları

Servislerimiz toplu ulaşım araçları olduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. Servis şoförleri COVID -19 hakkında bilgilendirilmelidir. Servis araçları kullanılırken aşağıda belirtilen kurallara uyulmalıdır.

- Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve şoför ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.

Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler

- Servis şoförleri, aracın içinde mutlaka tıbbi maske kullanmalıdır.
- Maske nemlendikçe veya kirlendikçe değiştirilmelidir Maske iplerinden tutularak dış yüzüne değmeden çıkarılmalıdır.
- Maske değiştirilirken önce ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Şoför koltuğu mümkünse yolculardan uygun malzeme ile ayrılmalıdır.

Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler

- Yolcular servise inerken ve binerken sosyal mesafeye (en az 1 metre, tercihen 2 metre) uymalıdır.
- Yolcular, servise binmeden önce el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile el hijyenini sağlanmalıdır.
- COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olanlar, servise alınmamalı ve sağlık merkezine yönlendirilmelidir.
- Servise binen tüm yolcular maske takmalı ve yolculuk boyunca çıkarmamalıdır.

Servis Araçlarında Oturma Düzeni

- Personeller servis aracının en gerisindeki sıradan başlayarak ön kısma doğru sağ ve sol sıralarda cam tarafına oturulmalıdır. Cam tarafı dolduğunda yine geriden öne doğru koridor tarafına çaprazlama şekilde oturtulmalıdır. Kalan personeller geriden öne olacak şekilde kalan boş koltuklara oturtulmalıdır.
- Her koltuğun bir numarası olmalı, servisi kullanan tüm personelin oturacağı koltuk numarası belli olmalı ve bu numaralar personelin evden alınma sırasına uygun olmalıdır. Oturma planı tasarlanıp asılmalıdır.
- Servis aracı içerisinde damlacık oluşturma ihtimalinden ötürü araçtaki personel konuşmamalı ve bağırmmamalıdır.
- Zorunluluk durumları hariç servis araçlarında yiyecek ve içecek tüketilmemelidir.

Servis Araçlarında Temizlik ve Dezenfeksiyon

- Klimanın iç hava sirkülasyon özelliği kapatılmalıdır.
- Araçların klima hava filtreleri periyodik bir şekilde bakımdan geçirilmelidir.
- Pencereler mümkün olabildiğince sık sık açılarak havalandırma sağlanmalıdır.
- Servis içi her gün bitiminde su ve deterjan ile temizlenmelidir. Servis temizlenirken mutlaka eldiven kullanılmalı ve temizlik bitiminde eldivenler ağız kapalı çöp kutularına atılmalıdır. Temizlik sırasında yüz bölgesine temastan kaçınılmalıdır.
- Her servis turu tamamlandıktan sonra sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, kol dayama/kolçaklar, tutacaklar, cam açma düğmeleri, emniyet kemeri tokaları) önce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- Temasin sık olduğu yüzeyler (kapı kolları, kolçaklar, tutamaçlar, cam açma tuşları, emniyet kemeri tokaları) su ve deterjanlı bezle silinip, sonrasında 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu ya da %70'lik alkol ile temizlenmelidir. Bu işlem her tur sonunda tekrarlanmalıdır.
- Temizlik işlemi için Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektanlar da kullanılabilir. Temizlik işlemi sırasında yolcular olmamalıdır ve işlem sonrasında camlar açılarak bir dakika boyunca araç içi havalandırılmalıdır.

9. Soyunma Odaları

Soyunma odaları genellikle küçük alanlardır. Olabildiğince az kişinin aynı anda kullanmasının sağlanması enfeksiyon bulaş ihtimalini azaltacaktır. Aşağıda yer alan kurallara uyulması önemlidir.

- Çeşitli amaçlarla (spor, personel kıyafet değişimi vs.) tahsis edilmiş soyunma odalarına maskesiz giriş-çıkış yasaklanmalıdır.
- Odalarda el dezenfektanları bulundurulmalıdır.
- Odayı kullanan kişiler arasında en az 2 metre mesafe olması sağlanmalıdır. Oturaklar arasında en az 2 metre olmalıdır.
- Kullanımlar arası temizlik ve havalandırma yapılmalıdır.
- Bulaş ihtimalini yükselten sık temas edilen malzeme miktarı azaltılmalıdır.

10. Spor alanları

Spor alanları soluk alışveriş hızının yüksek olduğu mekanlar olması nedeniyle SARS-CoV2 virüsü için bulaş mekanlarıdır. Özellikle kapalı ve havalandırma yönünden zayıf alanlar yeniden düzenlenmeli mümkünse kullanılmamalıdır. Spor alanlarından sorumlu kişiler ve bu alanları kullananlar aşağıdaki kurallar konusunda mutlaka bilgilendirilmelidir.

- Spor alanlarında her 6 metrekareye 1 kişi gelecek şekilde kişi sayısı düzenlenmelidir. Rezervasyon sistemi uygulanarak sayı kontrol altında tutulmalıdır.
- Sportif etkinlikler damlacık çıkışı ve hızını artırdığından dolayı kişiler arası mesafe en az 2 metre olmalıdır.
- Koşu bandı/bisiklet vb. aletler aralarında en az 2 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- Yakın temas içeren sporlar ve takım oyunları yapılmamalıdır.
- Spor alanlarına maskesiz olarak giriş-çıkış yapılmamalıdır. Alan içerisinde de maske takılmaya devam edilmelidir. N95/FFP2 maskeler kullanılmamalıdır.
- Dinlenme araları dışında spor alanlarında kişilerin beklemelerine izin verilmemelidir.
- Su ve sabuna erişim kolay olmalıdır ve tek kullanımlık kâğıt havlular bulundurulmalıdır.
- Her kişi için tek kullanımlık malzeme kullanılmalıdır, sağlanamıyorsa her kullanım sonrasında tekstil ürünleri en az 60°C’de yıkanmalıdır.
- Koşu bantları ve ağırlıkların olduğu yerler mümkünse ayrılmalıdır.
- Ağırlık istasyonlarını aynı anda sadece bir kişi kullanmalı, diğer kişiler kullanmadan önce mutlaka kişiyle temas eden yüzeyler dezenfekte edilmelidir.
- Egzersiz araçlarının yanlarına Sağlık Bakanlığında onaylı dezenfeksiyon özelliği gösteren mendiller konmalıdır.

11. Yurtlarda Alınacak Önlemler

Aynı anda birden çok kişinin konakladığı, ortak alanların kullanıldığı yurtlarda COVID-19 enfeksiyonu riskini azaltmak için belirlenen kurallara dikkat edilmesi oldukça önemlidir. Bu riski azaltmak hem yurtlarda görev alan personelin hem de konaklayan kişilerin görevidir. Yurtlarda uyulması gereken kurallar aşağıda belirtilmiştir.

Yurtlarda çalışan ve konaklayan kişilere el hijyeni, maske kullanımı, sosyal mesafe ve genel hijyen konusunda yapılacaklar ile ilgili eğitim verilir ve ortak alanlara bunlarla ilgili bilgilendirici afişler asılmalıdır. (Bkz. *Bireylerin Her Ortamda Dikkat Etmesi Gereken Ana Kurallar, Sayfa 4*)

Yurtlara konaklayan ve ziyarete gelen her kişinin kaydının eksiksiz tutulması olası temaslı takibinin düzgün bir şekilde yürütülebilmesi için oldukça önemlidir. Bu bağlamda kişilerin tarih, isim-soy isim, adres, iletişim bilgileri kaydedilmelidir.

Genel Temizlik Kuralları

- Odaların genel temizliğinde su ve deterjan kullanılması yeterlidir.
- Odaları ve genel alanları temizleyen personel temizliği eldiven giyerek gerçekleştirmelidir. Eldiven giymeden önce ve çıkardıktan sonra eller uygun şekilde yıkanmalıdır. Her odada ayrı bir eldiven kullanılmalıdır.
- Temizlik yapılırken camlar açık olmalı ve temizlik bittikten sonra odaların en az 1 saat havalandırılması sağlanmalıdır.

- Sık temas edilen yüzeye olan kapı kolları, tırabzanlar, düğmeler, ahizeler, ortak kullanılan kumandaların temizliğine özellikle dikkat edilmelidir. Bunlar su ve deterjan ile temizlendikten sonra sonra 1/100 oranında sulandırılan (5 litre su içerisine yarım çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) veya klor tablet (tarife uygun bir şekilde) kullanılarak dezenfekte edilmelidir.
- Klor bileşikleri korozyona sebep olabildiğinden dayanıklı yüzeylerde tercih edilmelidir. Klavyeler, telefon ve diğer cihazlar klor bileşikleri yerine %70'lik alkol ile silinerek dezenfekte edilmelidir.
- Tuvalet ve lavabo temizlikleri sık sık yapılarak, temizleme zamanları kaydedilmelidir. Tuvaletlerin dezenfekte edilmesi amacıyla 1/10 sulandırılan çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) kullanılmalıdır.
- Mutfak gereçleri gibi ortak kullanılan eşyalar kullanıldıktan sonra her seferinde deterjanla yıkanarak temiz bir şekilde muhafaza edilmelidir.
- Eğer tekstil ürünleri ortak kullanılıyorsa çamaşır makinesinde 60-90oC'de deterjan ile yıkanarak temizlikleri sağlanmalıdır.
- Her odadaki klimanın üretici talimatlarına uygun bir şekilde bakımlarının yapılması sağlanarak rutin kontrolden geçirilmelidir.
- Tıbbi atıkların uzaklaştırılması için her kata kapaklı ve el teması gerektirmeyen tıbbi atık kutularından konulmalıdır. Hangi atıkların atılacağını belirten afişler kutunun bulunduğu yere asılmalıdır.
- Yurtlarda da bu kılavuzda Temizlik, Dezenfeksiyon ve Atıklar bölümünde bahsedilen kurallara da uyulmaya devam edilmelidir. (Bkz. Sayfa:6)

Yurtlardaki personelde veya kalan kişiler arasında COVID-19 pozitifliği çıkması halinde *COVID-19 Pozitifliği Olan Personel Varlığı* yönetim şemasına uygun olacak şekilde yönetilmelidir. (Bkz. Sayfa:23)

12. Kreşlerde Alınması Gereken Önlemler

Kreşler birçok insanın birlikte olduğu kalabalık alanlardır. COVID-19 salgını sürecinde enfeksiyonun bulaşma riskini azaltmak için kurumumuzda alınması gereken önlemler aşağıda belirtilmiştir.

- Kurumumuzdaki kreşlerde bir grupta bulunan çocuk sayısına odanın büyüklüğüne göre karar verilmelidir, Her bir grupta sayı 10'un üzerinde olmamalıdır.
- Okul servislerinde kılavuzda belirtilen 'Personel servis alanları' geçerlidir (Bknz. Sayfa 10).
- 2 yaş üstü tüm çocuklar ve personel servis içinde maske kullanmalıdır.
- Yeniden kabul aşamasında velilere daha önceden hazırlanmış ve ekte yer alan "bilgilendirme formu ve taahhütname" iki nüsha halinde imzalatılmalı ve bir nüshası kendilerine verilmelidir. (Bknz. EK-1)

Giriş-Çıkışlarda Alınması Gereken Önlemler

- Her gün giriş-çıkışlarda ateş ölçümü yapılmalıdır. Haftalık çizgeler oluşturulup, ölçülen sonuçlar kayıt altına alınmalıdır. Çocukların ve aile bireylerin COVID-19 belirtileri sorgulanmalıdır.
- Temassız ateş ölçer kullanılmalıdır. Giriş ve çıkışlarda el dezenfektanı bulunmalı, her giriş-çıkışta el hijyeni sağlanmalıdır.
- Ateş ölçümlerini yapan personel tıbbi maske ve yüz koruyucu takmalıdır. Çocukla kapsamlı temas gelecek kişi önlük de giyebilir. Aile ve çocuk ile mesafe en az bir metre olacak şekilde durulmalıdır. Tercihen personel fiziksel bir bariyerin arkasında durmalı, böylece ateş ölçümü sırasında öksürük veya hapşırık gibi durumlardan korunma sağlanmış olur.
- Kapıda kontrol işleminden sonra ekipmanlar çıkarıldıktan sonra; tek kullanımlık olanlar (önlük, maske) poşetle çöp kutusuna atılmalı, tekrar kullanılabilir olan yüz korucular %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir. Önlük tekstil ise en az 60°C'de yıkanmalıdır. Her işlem sonrasında el hijyeni sağlanmalıdır.
- Kreşteki çocukların COVID-19 semptomları(ateş>38, öksürük, nefes darlığı boğaz ağrısı, burun akıntısı, konjonktivit, iştahsızlık, halsizlik, kas ağrısı, karın ağrısı, kusma, ishal) belirtileri gözlemlenmelidir. Semptomu olan çocuklar, ailede semptomu olan biri veya hasta kişiyle teması olan çocuklar kurum içine alınmamalı, maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

Kurum İçinde Alınması Gereken Önlemler

- El dezenfektanları çocukların ulaşamayacağı yerlere koyulmalıdır ve eğitici tarafından kontrol edilmelidir. Çocuklar el dezenfektanını kullanırken yutma riski sebebiyle kontrol edilmelidir.
- Teslimatlar için kuryeler kurum içine alınmamalı, dış kapıdan teslimat alınmalıdır.
- Çocukların günlük grup etkinlikleri değiştirilmeli veya durdurulmalıdır.
- Farklı sınıfların veya grupların karışacağı etkinlikler önerilmemektedir.
- Çocukların sınıf içinde sosyal mesafeye dikkat edilerek oturulması sağlanmalıdır. Öksürük vb. durumlarda bulaş riskini azaltmak için çocuklar yan yana oturmalıdır.
- Oda/sınıf içinde kapı, pencere açılıp temiz hava sirkülasyonu sağlanmalıdır. Klima ve vantilatör kullanılmamalıdır. Havalandırma sistemlerinin çalışması kontrol edilmeli, bakım ve filtre değişimleri yapılmalıdır.
- Çocuklar her saat en az 10 dk olacak şekilde temiz havaya çıkarılmalıdır. Bu sırada oda havalandırılmalıdır. Hava uygun ise açık hava etkinlikleri planlanmalı, temiz havada geçirilecek zaman artırılmalıdır.
- Çocuklar uyku odalarında ayak-baş ucu şeklinde yatırılmalı, yataklar arasında en az bir (tercihen 2 metre) olacak şekilde düzenlenmelidir.

Temizlik ve Dezenfeksiyon ile İlgili Önlemler

Kılavuzda belirtilen 'Temizlik, Dezenfeksiyon ve Atıklar' geçerlidir. (Bknz. Sayfa 6)

- Her çocuğun yatak takımı ayrı kutu/torbada saklanmalıdır. Yataklar etiketlenmelidir. Yıkabilen yatak takımları kullanılmalıdır. Toplanırken silkenmemelidir. Tekstil ürünler en az 60°C'de yıkanmalıdır.
- Temizlik malzemeleri çocukların ulaşamayacağı yerlerde muhafaza edilmelidir. Çocukların yanında temizlik ürünleri kullanılmamalıdır.
- Çöpler günlük olarak uygun şekilde atılmalıdır.

Oyuncakların Temizliği

- Oyuncakların düzenli bir şekilde temizlenmesi için yeterli sayıda oyuncak bulunmalıdır. Her kullanım sonrası mutlaka temizlenmelidir.
- Pelüş ve tüylü oyuncakların temizlenmesi mümkün olmadığından süreç içerisinde kullanılması uygun değildir.
- Bez oyuncaklar en az 60 °C'de çamaşır makinesinde yıkanmalıdır.
- Çocukların ağızla temas eden oyuncaklar "kirli oyuncaklar" olarak kabul edilip ayrı bir kaba alınmalıdır ve çocukların temas etmesi engellenmelidir. Deterjanlı su kullanılarak eldivenle temizlenmeli ve durulanmalıdır. Sonrasında %70 'lik alkolle silinip 1 dakika kurumaya bırakılmalıdır. Bulaşık makineleri temizlik için kullanılabilir.
- Çocuk kitapları el yıkama kurallarına uyulduğu sürece bulaş riski taşımaz. Ek dezenfeksiyona ihtiyaç yoktur.

El Hijyeninin Sağlanması

- Kurum çalışanları ve çocuklara el hijyenin nerede, ne zaman ve nasıl yapılması gerektiği ayrıntılı olarak anlatılmalıdır. El yıkaması gerektiren durumları hatırlatmak gerekirse:
 - Kuruma giriş-çıkışlarda
 - Yiyecek ve içecekler hazırlanmasının öncesinde
 - Yemeklerin öncesinde ve sonrasında
 - Bebeklerin beslenmesi öncesi ve sonrasında
 - Merhem ve ilaç uygulaması öncesinde ve sonrasında
 - Bez değişimi öncesinde ve sonrasında
 - Tuvaletler kullanımı öncesinde ve sonrasında (yardım eden personel varsa personel dahil)
 - Vücut sıvılarıyla temas sonrasında
 - Herhangi bir havyan ile temas sonrasında
 - Hayvan artıklarının uzaklaştırılması sonrasında
 - Açık hava veya kumda oyun oynanması sonrasında
 - Çöp/çöp kovası/çöp torbası/çöp kutusuna temas sonrasında

- Eller kurallara uygun şekilde yıkanmalıdır. El yıkamanın mümkün olmadığı durumlarda eğer görünür kir yoksa el antiseptiği kullanılabilir.
- Çocuklar el antiseptiğini yutabileceği için kullanım sırasında kontrol edilmelidir. Çalışanlar küçük çocukların ellerini yıkamasına yardım etmeli, yardım ettikten sonra çalışanlar ellerini tekrar yıkamalıdır. Çocukların anlayacağı şekilde hazırlanmış el yıkama afişleri, lavaboların yakınlarına asılmalıdır.

Yiyecek Hazırlama ve Servisi

- Yemekler yemekhanelerde/kafeteryalarda değil sınıflarda/grup odalarında yenmelidir.
- Çalışanlar yemek hazırlamadan önce ve çocukların yemek yeme işlemine yardım ettikten sonra ellerini yıkamalıdır
- Bez değişimi yapan çalışanlar ile yemek hazırlayan çalışanlar aynı kişiler olmamalıdır.
- Yemek hazırlanan lavabolar başka amaçlar için kullanılmamalıdır.

Çalışanlara Yönelik Önlemler

- Çalışana COVID-19 enfeksiyon eğitimi verilmelidir. Olası belirtiler gelişmesi durumunda yönetimle temasa geçmeleri sağlanmalıdır.
- Çalışanın çocuklar ve diğer çalışanlar ile teması öncesi ateş ölçümü işleminden geçirilmelidir ve bu veriler günlük olarak kaydedilmelidir. Ateş veya semptomu olan çalışan tespit edildiğinde en yakın sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- Sosyal mesafe (en az 1 metre) kurallarına uyulmalıdır.
- Eller ile gözlere, ağza ve buruna dokunulmamalıdır.
- Hapşırma veya öksürme sırasında ağız mendille kapatılmalı yoksa dirsek iç yüzü kullanılmalıdır. Kullanılan mendiller ağız kapalı çöp kutularına atılmalıdır.
- Çalışanlar maske takmalıdır.

Çocuklara Yönelik Önlemler

- 2 yaş altı hariç, tüm çocuklar maske takmalıdır. Fakat faaliyetler süresince maske takılması mümkün değilse sosyal mesafe kurallarına uyulmalıdır.
- Yüksek sesli aktiviteler damlacık oluşturarak bulaş riskini arttırdığından dolayı sınıf içerisinde değil açık havada yapılmalıdır.
- Kurumda olası COVID-19 belirtileri gösteren çocuk tespit edildiğinde;
 - Çocuk ve ona teması olan kişiler izole edilmelidir.
 - İzolasyon için bir oda ya da alan belirlenerek şüpheli çocuğun izolasyonu sağlanmalıdır. İzolasyon sırasında şüpheli çocukla birlikte kişisel koruyucu ekipmanını giymiş bir eğitmen bulunmalıdır.

- Çocukların velileri ile irtibata geçilerek çocukların en yakın sağlık kuruluşuna götürülmesi sağlanmalıdır.
- Şüpheli çocuk izolasyon odasını boşalttıktan sonra oda uygun şekilde dezenfekte edilmelidir.
- Kurum test sonuçlarını mutlaka takip etmelidir. Test sonuçları gelinceye kadar şüpheli çocuğun sınıfındaki/grubundaki çocukların diğer sınıflardaki/gruplardaki çocuklara teması önlenmelidir. Pozitif test sonucu durumunda temaslı yönetimi il/ilçe sağlık müdürlükleri tarafından yapılmaktadır.

Bebek ve Küçük Çocukların Bakımında Alınacak Önlemler

- Bez değişimi öncesi eller yıkanmalı, öteki çocuklardan ayrı bir yerde işlemi gerçekleştiren çalışan tarafından kişisel koruyucu ekipmanlar giyilerek bez değişim işlemi gerçekleştirilmelidir. Sonrasında değişim yapılan alan temizlenmeli, işlemi yapan çalışan ve bebeğin elleri kurallara uygun şekilde yıkanmalıdır.
- Küçük çocuklarla ilgili (beslenmesi, yıkanması, taşınması vs) çalışan uzun kollu önlük giymeli ve saçlarını toplamalıdır. Her çocuk bakımının ardından önlük değiştirmeli, ellerini ve vücut salgılarının bulaştığı yerleri yıkamalıdır.
- Çocuğun giysilerinde vücut sıvıları ile kirlenme olması durumunda giysiler değiştirilmelidir.
- Kirlenmiş giysiler aileye ağız kapalı plastik torba içerisinde teslim edilmeli ve giysiler çamaşır makinesinde en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- Biberonlar kullanılmadan önce ve sonra eller yıkanmalıdır. Biberon ekipmanları her kullanım sonrasında tercihen bulaşık makinesinde yoksa şişe fırçası, sabun ve su ile elde yıkanmalıdır.
- Tuvalet kullanımı öncesi ve sonrasında çocukların ellerinin yıkanması sağlanmalıdır. Tuvaletler aynı anda birden fazla çocuk tarafından kullanılmamalıdır. Her kullanım sonrasında tuvaletler temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Klozetlerde sifon çekmeden önce kapak kapatılmalıdır.

13. Laboratuvarlar

Özellikle SARS-CoV 2 virüsüyle çalışan laboratuvarlar bu süreçte hastalık açısından büyük risk taşımaktadır. SARS-CoV 2 virüsü içerebilecek materyal ile çalışılan laboratuvar alanlarında, çalışan tüm personele BSL-2 (Biyogüvenlik Düzeyi-2) şartları için gerekli olan gözlük, eldiven, maske gibi kişisel koruyucu ekipman (KKE) sağlanmalıdır. Onun dışındaki laboratuvarlarda çalışan personel için sadece cerrahi maske kullanımı yeterlidir. Enfeksiyon riskini en aza indirmek için kurallara uyum çok önemlidir.

- Laboratuvar içinde en az 1 metre sosyal mesafe mümkün olduğunca korunmalıdır.

- Giriş-çıkışlarda eller su ve sabunla en az 20 saniye boyunca yıkanmalıdır. Su ve sabunun bulunmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Şahsi gereçler (palto, çanta vb.) ya da yiyecek ve içecekler mutlak surette laboratuvar teknik alanına sokulmamalıdır.
- Eldivenli ellerin yüz bölgesine temasından kaçınılmalıdır.
- Laboratuvardayken kesinlikle kalem veya sakız gibi malzemeler ağıza alınmamalıdır.
- Kontaminasyon riski taşıyabilecek takılar uygun bir biçimde örtülmeli ya da çıkarılmalıdır.
- Kontamine olmaması için mobil cihazlar (telefon, tablet vs.) uygun yerlere konmalıdır. Bu cihazların enfeksiyon ajanlarına çok yakın olduğu durumlarda, laboratuvardan çıkarılmadan önce bir koruyucu ile korunduğundan veya dezenfekte edildiğinden emin olunmalıdır.
- Laboratuvar önlükleri kontaminasyonu önlemek amacıyla sadece laboratuvar alanlarında kullanılmalıdır. Laboratuvar önlüklerinin kol kısımları uzun, mümkünse bilek kısımları lastikli veya manşetli olmalıdır ve önü kapatılarak giyilmelidir. Kol kısımları kesinlikle katlanmamalıdır. Önlükler yere değmeyecek şekilde, dizi örtecek uzunlukta olmalıdır. İş bittikten sonra önlükler uygun şekilde saklanmalı, başka önlüklerin üzerine, dolaplara veya kişisel eşyalara temas etmeyecek şekilde asılmalıdır.
- Kontaminasyon riski taşıyan tüm işlemler sırasında uygun tek kullanımlık eldivenler giyilmelidir. Eldivenler dezenfekte edilmemeli ve mükerrer kullanımlardan kaçınılmalıdır. Eldivenler sağlamlık açısından kullanılmadan önce mutlaka kontrol edilmelidir.
- Enfektif materyal ile çalışırken sıçrama riskine karşı gerekli durumlarda koruyucu gözlük, yüz siperleri (siperlikler) kullanılmalıdır. Göz koruyucuları her kullanımdan sonra düzenli olarak dezenfekte edilmelidir.
- Kayma riski düşük olan ayakkabı veya kapalı terlikler giyilmelidir.

Laboratuvarda Yer ve Duvar Dezenfeksiyonu

- Dezenfeksiyon öncesi görünür kirler tamamen temizlenmelidir.
- Zemin ve duvarların yüzeyinde, yer paspaslama, püskürtme veya silme yoluyla 1000 mg/L klor içeren dezenfektanlar 30 dk bekletilmelidir.
- Bu işlem günde 3 defa yapılmalıdır. Kontaminasyon halinde işlemler tekrarlanmalıdır.

Laboratuvarda Cisim Yüzeylerinin Dezenfeksiyonu

- Dezenfeksiyon öncesi görünür kirler tamamen temizlenmelidir.
- Cisimlerin yüzeyleri 1000 mg/L klor içeren dezenfektanla veya etkili klor içeren bezlerle silinmeli; 30 dakika bekledikten sonra temiz suyla durulanmalıdır.
- Bu işlem günde 3 defa yapılmalıdır. Kontaminasyon halinde işlemler tekrarlanmalıdır.

- Önce temiz alanlar, daha sonra daha kontamine alanlar silinmeli; önce az temas edilen cisimler silinmeli sonra sık temas edilen cisimler silinmelidir. Bir cisim silindikten sonra temiz silecek ile diğer cisim silinmelidir.

Laboratuvarda Hava Dezenfeksiyonu

- Plazma hava sterilizatörleri, personelin olduğu alanlarda hava dezenfeksiyonu için kullanılabilir ve sürekli olarak çalıştırılabilir.
- Plazma hava sterilizatörü yoksa her seferinde 1 saat ultraviyole lamba kullanılmalıdır. Bu işlem günde üç kez gerçekleştirilmelidir.

14. Veteriner Fakültesi, Veteriner Hekimler İçin Alınacak Önlemler

Veteriner fakültesi bölüm çalışanlarına, insanlara ve hayvanlara potansiyel COVID-19 bulaşmasını engellemek için klinikte hazırlık ve uygulamaların kolaylaştırılmasına yönelik öneriler aşağıda belirtilmiştir.

- Ellerinizi sık sık su ve sabunla en az 20 saniye yıkayın. Her yerde 2 metrelik sosyal mesafeyi koruyun. Mutlaka maske ve eldiven kullanın. Ellerinizle ağızınıza, gözüne ve burnunuza temas etmeyin.
- İşletmelere girerken ve çıkarken elleri sabun ve suyla en az 20 saniye iyice yıkayın veya el dezenfektanı ile dezenfekte edin.
- İş kıyafetlerinizi, koruyucu eldiven, gözlük ve maskenizi, başkalarıyla ortak kullanmayın
- Aşılama, tedavi ve benzeri faaliyet öncesi, mola sonrası ve faaliyet bitiminde, ellerinizi su ve sabunla en az 20 saniye iyice yıkayın.
- Tek kullanımlık maske, eldiven ve benzeri eşyaları kullandıktan sonra imha edin.
- Telefon, not kâğıdı veya formları plastik kilitli torbaya koyun.
- Çok kullanımlık ekipman ve giysilerin dezenfektanlı sıvıyla yıkanmasını sağlamak üzere fırça ya da sünger bulundurun ve dezenfeksiyonunu sağlayın.

Saha Görevleri İçin Alınacak Önlemler

- Saha görevi yapacak araçların yeterli büyüklükte olmasına dikkat edin ve araçlara en fazla 3 kişi binin.
- Araçtaki gereksiz malzemeleri boşaltın. Araç içinde sahada kullanılacak malzemelerin yeterli sayıda olmasına dikkat edin.
- Tek ya da çok kullanımlık elbise, bone, çizme, maske, eldiven, enjektör, aşı, dezenfektan gibi malzemelerin yeterince alındığından emin olun.

- Araçta kirli (bagaj) ve temiz (arka koltuk) bölgeler oluşturun. Kullanılacak malzemeleri temiz bölgeye, kullanılanları ise kirli bölgeye koyun. Temiz ve kirli bölgeleri tecrit edin.
- Arabada muhakkak plastik çöp torbası-tıbbi atık torbası bulundurun. Saha çalışmalarında mutlaka koruyucu ekipman giyin.
- Saha çalışmalarında mutlaka koruyucu ekipman giyin.
- Ahırlar, ağıllar ve benzeri yerlere girmeden önce kapalı mekanların havalandırılmasını sağlayın.
- İşletmeden işletmeye geçerken biyogüvenlik tedbirlerine uyun. Her bir işletmeden çıkarken, çizmeleri ve tulum üzerini püskürtme usulü dezenfekte edin.
- Malzemelerin taşınması sırasında kullanılan tüm alet ve ekipmanların temizliğine her zamankinden fazla özen gösterin.
- Kullanılan alet ve ekipmanları her kullanımdan sonra dezenfekte edin.
- İşletmeye araç sokmayın, araç girişi zorunluysa işletme girişinde aracın dezenfeksiyonunu sağlayacak ekipman bulundurun.
- Gerekli olmayan hiçbir malzemenin işletmeye getirilmemesine ve işletmeden çıkarılmamasına dikkat edin.

Veteriner Hekimlerin Hayvanlar ile Temasta Kullanması Gereken Kişisel Koruyucu Ekipmanlar

SARS-CoV-2 enfeksiyonunda, hayvanlar da potansiyel bulaş kaynağı olabilmektedir. Bu nedenle gerek hayvan sahipleriyle gerekse hayvanların kendisi ile temasta bulunan veteriner hekimlerin uygun kişisel koruyucu ekipman ile hayvanlara temas etmesi gerekmektedir. Hangi durumda ne tür bir kişisel koruyucu ekipman kullanılması gerektiği aşağıda belirtilmiştir.

- COVID-19 semptomları olmayan kişinin sahip olduğu sağlıklı hayvan ile veya SARS-CoV 2 şüphesi olmayan hasta hayvan ile temas durumunda veterinerlik uygulamalarındaki rutin koruyucu ekipman kullanımı yeterlidir.
- SARS-CoV 2 şüphesi olmayan ancak COVID-19 şüpheli kişiye maruziyeti olan hayvan¹ ile temas durumunda genel önlemlere ek yüz maskesi ve eldiven her zaman takılmalıdır.
- SARS-CoV-2 şüphesi olan hayvan² ile temas durumunda tıbbi maske, eldiven yüz koruyucu, gözlük veya siperlik, tekrar kullanılabilir koruyucu önlük veya tulum kullanılmalı hekimin kararına göre N95 maske de takılmalıdır.
- COVID-19 semptomları olan kişiyle temas öyküsü bulunmayan her hayvana aerosol üreten işlem yapılacağı zaman tıbbi maske, eldiven yüz koruyucu, gözlük veya siperlik, tekrar kullanılabilir koruyucu önlük veya tulum kullanılmalı hekimin kararına göre N95 maske de takılmalıdır.
- COVID-19 semptomları olan kişiyle temas öyküsü olan her hayvana aerosol üreten işlem yapılacağı zaman tıbbi maske yerine N95/FFP2 maske, eldiven yüz koruyucu, gözlük veya siperlik, tekrar kullanılabilir koruyucu önlük veya tulum kullanılmalıdır.

- Şüpheli veya doğrulanmış COVID-19 enfeksiyonu olan bir kişinin bulunduğu ortamda yapılacak her işlem sırasında tıbbi maske yerine N95/FFP2 maske, eldiven yüz koruyucu, gözlük veya siperlik, tekrar kullanılabilir koruyucu önlük veya tulum kullanılmalıdır.

¹Sars Cov-2 maruziyet şüphesi veteriner gelmeden 14 gün içinde şüpheli veya doğrulanmış COVID-19'lu kişi ile yaklaşık 2 metreden yakın temas olmasını (kişi ile beraber yaşamak, kişinin evcil hayvanı olmak, hayvanın kişiye sokulması, sarılması, yalaması veya aynı yemeği paylaşması) veya kişinin enfeksiyöz olabilecek sekresyonlarına maruziyeti (kişinin hayvana öksürmesi, hapşırması, tükürmesi, yemek paylaşımı veya kişinin salgılanın temas ettiği herhangi bir şeyi tüketmesi) ifade eder.

²Aşağıdaki semptomlara sahip hayvan olası SARS-CoV-2 enfeksiyonu olan hayvan olarak kabul edilir.

-Ateş

-letarji

-öksürük,

-hapşırma

-nefes darlığı ya da nefes almada zorlanma,

-kusma

-burun-göz akıntısı,

-diyare

COVID-19 Pozitifliği Olan Personel Varlığı

- İşyerinde COVID-19 pozitif bir çalışan varsa, İl/ilçe Sağlık Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Birimi acilen bilgilendirilmelidir.
- **Eğer işyerinde çalışanlar maske takma kurallarına tümüyle riayet ediyorsa, bir personelin COVID-19 pozitif çıkması halinde temas ettiği çalışanlar temaslı olarak kabul edilmelidir. Yakın temaslı olarak kabul edilmemelidir.**
- Çalışanlar maskeleriyle çalışmaya devam etmelidir. Çalışanlar hastalık semptomları açısından, İl/ilçe Sağlık Müdürlüğü tarafından 14 gün boyunca takip edilir.
- COVID-19 pozitif çalışan ile **maske takma kurallarına uygun olmayan teması bulunan (yakın temaslı) çalışanlar en yakın sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.**
- Şu an için Sağlık Bakanlığı sağlık çalışanları da dahil olmak üzere riskli teması olmayan çalışana rutin PCR taraması önermemektedir.

EK.1**BİLGİLENDİRME FORMU VE TAAHHÜTNAME**

Çocuğumun ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal şikayeti olması durumu ile aile içerisinde solunum yolu şikayetleri gelişen veya solunum yolu enfeksiyonu hikayesi ile hastane yatışı yapılan kişi varlığında ya da COVID-19 tanısı alan kişi bulunması durumunda çocuğumu kuruma getirmemem gerektiği konusunda bilgilendirildim.

Yukarıda belirtilen durumlarda çocuğumu kuruma getirmeyeceğimi kabul ve taahhüt ederim.
.../... / 20...

Taahhüt eden:

Veli/vasinin adı soyadı:

İmzası:

Çocuğun adı-soyadı:

Kurum Yetkilisi:

Adı soyadı:

Görevi:

İmzası:

Kaynakça

1. Normalleşme Döneminde Sağlık Kurumlarında Çalışma Rehberi (01.06.2020), *Sağlık Bakanlığı*
2. Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi (12.06.2020), *Sağlık Bakanlığı*
3. Toplumda Salgın Yönetimi/Kapalı İşyeri Ofislerde Alınacak Önlemler (09.04.2020), *Sağlık Bakanlığı*
4. Covid-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanlarda Temizlik Ve Dezenfeksiyon (03.05.2020), *Sağlık Bakanlığı*
5. COVID-19 Konaklama Tesislerinde Alınması Gereken Önlemler (21.04.2020), *Sağlık Bakanlığı*
6. Yeniden Açılma Raporu (18.05.2020), *İstanbul Büyükşehir Belediyesi*
7. Covid-19 (Sars-Cov-2 Enfeksiyonu) Laboratuvar Biyogüvenlik Rehberi (8 Nisan 2020) Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tetkik Ve Teşhis Hizmetleri Daire Başkanlığı
8. Veteriner Hekimlerimizin Alması Gereken Koronavirüs Tedbirleri, *Tarım Ve Orman Bakanlığı*
9. Recommended Personal Protective Equipment (Ppe) Based On Companion Animal History, *Guidance For Veterinarians, CDC*